

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in De sit aliqua diuersit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

aliquid quod ens non contrahat: si enim contraherent ens, iam non essent prima: hoc autem esse non potest, nisi addant aliquid secundum rationem tamen: hoc autem est, vel negatio quam addit unum, ut dictum est, vel relatio, vel aliquid, quod natum sit referri uniuersaliter ad ens. Et hoc est, vel intellectus ad quem importat relationem verum, aut appetitus ad quem importat relationem bonum. Nam bonum est, quod

In corp. art.

Li. 1. Ethic. prim. co. 1. Lib. 10. com. 20. & 21. to. 3

omnia appetunt, ut dicitur in 1. Ethic. AD VII. Dicendum, quod secundum Philosophum in 10. Metaph. multum dicitur dupliciter. vno modo absolute, & sic dicitur per oppositum ad unum: alio modo dicitur comparatiue, prout importat excessum quendam respectu minoris numeri. & sic multum opponitur paucio. Similiter autem, & magnum potest dupliciter dici. vno modo absolute, prout importat quantitatem continuam, quae dicitur magnitudo. Alio modo comparatiue prout importat excessum respectu minoris quantitatis. Primo ergo modo magnum non praedicatur de Deo: sed secundo, ut importetur eius eminentia super omnem creaturam.

AD VIII. Dicendum, quod unum quod pertinet ad vestigium Dei in creaturis, est vnum quod conuertitur cum ente, quod quidem ponit aliquid in quantum ponit ipsum ens, cui solam negationem superaddit, ut dictum est.

In corp. art.

AD IX. Dicendum, quod unum oppositorum non excludit aliud, nisi ab eo de quo praedicatur. Non enim sequitur si Sortes est albus, quod nihil sit nigrum: sed quod ipse non est niger. Sic ergo sequitur, quod si patris persona est vna, quod patris personae non sunt plures: non autem sequitur, quod non sint plures personae in diuinis.

AD X. Dicendum, quod unum non constituit multitudinem ex parte priuationis: sed ex parte illa qua ponit ens.

Lib. 5. in ca. de priuatione est text. 27. to. 3.

AD XI. Dicendum, quod sicut dicitur in 5. Metaph. priuatio trib. modis dicitur. vno modo proprie, quoniam remouetur ab aliquo quod natum est habere, & in quo tempore natum est habere: sicut carere visu, est priuatio visus in homine. alio modo communi quoniam remouetur ab aliquo quod ipsum quidem non est natum habere, sed genus eius: sicut si non habere visum dicatur esse priuatio visus in talpa. tertio modo communi, quoniam remouetur ab aliquo id, quod ad quocumque alio natum est haberi, non tamen ab ipso nec ab alio sui generis: sicut si non habere visum, dicatur esse priuatio visus in planta. Et haec priuatio mediū est inter priuationem veram, & simplicem negationem, habens eandem aliquid cum utroque: cum priuatione quidem vera, in hoc, quod est negatio in aliquo subiecto, vnde non competit simpliciter non entis: cum negatione vero simplici, in hoc, quod non requirit aptitudinem in subiecto. Per hunc autem modum unum priuatiue dicitur, & potest simili modo praedicari in diuinis, sicut & alia quae simili modo praedicantur in diuinis, ut inuisibilis, & immensus, & humilis modi.

D. 1059.

AD XII. Dicendum, quod termini numerales non addunt aliquid in diuinis supra id de quo praedicantur: & ideo quando praedicantur de essentialibus, significant essentiam: quando vero de personalibus, significant relationem.

AD XIII. Dicendum, quod unum, & ens conuertuntur secundum supposita, sed tamen unum addit secundum rationem priuationem diuisionis, & propter hoc non sunt synonyma, quia synonyma sunt, quae significant idem secundum rationem eandem.

Lib. 10. com. 6. to. 3.

AD XIII. Dicendum, quod unum potest considerari dupliciter. vno modo quantum ad illud, quod

ponit, & sic constituit multitudinem. alio modo quantum ad negationem quam superaddit, & sic opponitur vnum multitudini priuatiue.

AD XV. Dicendum, quod secundum Philosophum in 10. Metaph. Multitudo est prior vno, secundum sensum, sicut totum partibus, & compositum simplicibus: sed vnum est prius multitudini naturaliter, & secundum rationem. hoc autem non videtur sufficere ad hoc, quod vnum opponatur multitudini priuatiue. Nam priuatio est posterior secundum rationem, cum in intellectu priuationis sit eius oppositum per quod definitur: nisi forte hoc referatur solum ad nominis rationem, propter hoc nomen vnum significat priuatiue, nomine vero multitudinis posititiue. nomina enim imponuntur a nobis secundum, quod cognoscimus res. Vnde ad hoc, quod aliquid significet per nomen ut priuatio, sufficit qualitercumque sit posterior in nostra cognitione: quauis hoc non sufficiat ad hoc, quod res ipsa sit priuatiua, nisi sit posterior secundum rationem. Et ideo potest melius dici, quod diuisio est causa multitudinis, & est prior secundum intellectum, quam multitudo. Vnum autem dicitur priuatiue respectu diuisionis, cum sit ens indiuisum: non autem respectu multitudinis. Vnde diuisio est prior secundum rationem quam vnum: sed multitudo posterior, quod sic patet. primum enim quod in intellectu cadit, est ens, secundum vero, est negatio entis: ex his autem duobus sequitur tertio intellectus diuisionis. Ex hoc enim quod aliquid intelligitur ens, & intelligitur non esse hoc ens, sequitur in intellectu, quod sit diuisum ab eo. Quarto autem sequitur in intellectu ratio vnitatis, prout si intelligitur hoc ens non esse in se diuisum. Quinto autem sequitur intellectus multitudinis, prout si hoc ens intelligitur diuisum ab alio, & vtriusque ipsorum esse in se vnum. Quantumcumque enim aliqua intelligantur diuisa, non intelligitur multitudo: nisi quodlibet diuisorum intelligatur esse vnum. Et sic etiam patet, quod non erit circulus in definitione vnius, & multitudinis. Vnde patet responsio ad decimum sextum.

AD XVII. Dicendum, quod unum quod est primum numeri comparatur ad multitudinem, ut mensura ad mensuratum, quod quidem unum possit esse aliquid supra substantiam addit, ut dictum est.

Ad ea, quae in oppositum obijciuntur, secundum praemissa, facile est respondere considerantibus. secundum quid veritatem concludant: unum tamen quod in talibus obiectionibus tangebatur, considerandum est, quod huius modi prima. scilicet essentia, unitas, veritas, & bonitas denominantur seipsa ea ratione, quia unum, verum, & bonum consequuntur ad ens. Cum autem ens sit primum quod in intellectu concipitur, oportet, quod quicquid in intellectum cadit, intelligatur ut ens, & per consequens ut unum, verum, & bonum. Vnde cum intellectus apprehendat essentiam unitatis, veritatis, & bonitatis in abstracto, quod tet, quod de quolibet eorum praedicatur ens, & aliam concretam. Et inde est, quod ista denominantur seipsa non autem alia, quae non conuertuntur cum eis.

ARTICVLVS VIII.

Utrum in Deo sit aliqua diuersitas.

Quaeritur, verum in Deo sit aliqua diuersitas. Et videtur sic: quia secundum Philosophum in 1. Metaph. vnum in substantia facit idem, multitudinem in substantia facit diuersum. In diuinis autem est multitudo secundum substantiam, etiam cum sanctus sint per substantiam tria: per consuetudinem vero vnum, ergo in diuinis est diuersitas.

D. 508.

¶ 2 Præ. Secundum. Philos. in 10. Metaphy. diuersū dicitur absolute, differē uero relatiue. unde omne differens est diuersū, non aut omne diuersū est differens: sed in diuinis conceditur esse differētia. Dicit n. Dama. differentiam personarum in tribus proprietatibus, i. paternali & filiali, & processibili recognoscimus. ergo in diuinis est diuersitas.

¶ 3 Præ. Differentia accidentalis facit alterum solum: differentia uero substantialis facit aliud, i. diuersū. Cū ergo in diuinis sit differētia, & nō possit ibi esse accidentalis dīa, & per cōsequēs oportet quōd sit differētia substantialis: oportet q̄ sit ibi diuersitas.

¶ 4 Præ. Multitudo causatur ex diuisione, sicut iā dictū est, ubi autem est diuisione, sequitur diuersitas. ergo in diuinis cū sit multitudo, erit ibi diuersitas.

¶ 5 Præ. Idē & diuersū sufficere diuidit ens: sed p̄ nō est idē filio, nō n. cōcedit q̄ p̄ generādo filii, generet se Deum. ergo filius est diuersus a patre.

Sed contra est, quod Hil. dicit in 7. de Trin. Nihil in diuinis nouum, nihil diuersum, nihil alienum, nihil separabile.

¶ 2 Præ. Ambr. dicit in libro de Trin. Pater & filii diuinitate unum sunt, nec est ibi substantiæ differentia nec ulla diuersitas.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut dicit Hieron. Ex uerbis inordinate prolatis incurritur heresis. Et iō sic loquendum est de diuinis, ut nulla errori occasio præbeatur. Fuerit autem circa diuina duo errores, præcipue cauendi ab illis qui de unitate & trinitate in diuinis loquuntur. scilicet error Arrii qui unitatem essentia negauit, ponens aliam essentia esse patris, & aliam filii. Alius error est Sabellij, qui negauit pluralitatem personarū, dicens eundē esse patrem qui est filius. Ad euitandum ergo errorem Arrii, sunt nobis quatuor cauenda in fidei confessione. Primo diuersitas, per quā tollitur unitas essentia quā consistitur dicendo eē vnū Deū. Secūdo diuisione, quæ obuiat diuina simplicitati. Tertio disparitas, quæ repugnat equalitati diuinarū personarū. Quarto ut nō consistatur filii eē alienum a patre, per quod tollitur similitudo. Similiter contra errorem Sabellij sunt quatuor cauēda. Primo singularitas, per quā tollitur nature diuine cōmunicabilitas: secūdo nomen unici, per quod tollitur realis distinctio personarum: tertio confusio, per quam tollitur ordo quod est in diuinis personis; quarto solitudo, per quā tollitur cōsociatio diuinarum personarum. Confitemur autē contra diuersitatē, unitatem essentia: cōtra diuisionē, simplicitatē: contra disparitatē, equalitatē: contra alienū, similitudinē: contra singularitatē personarum, pluralitatē: contra unicum, distinctionē: contra confusioē, discretionem: contra solitariū, cōsonantiam & connexionem amoris.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod substantia accipitur ibi pro hypostasi: non pro essentia, cuius multitudo faceret diuersitatem.

AD II. dicendū, q̄ licet a quibusdā doctorib⁹ ecclesie inueniatur nomen dīa circa diuina; nō tñ est eōdē utendum nec ampliandum, q̄ dīa importat distinctionem aliquam secundum formam, q̄ nō pot̄ esse in diuinis, cum forma Dei sit diuina natura, ut Aug. dicit: sed exponenda est differentia, ut ponatur pro distinctione, quæ minimum distinctionis importat: cum ēt s̄m relatiōes, uel sc̄dm solā rōnē, aliqua distingui dicantur. Sic etiam exponendum est si inueniatur diuersitas in diuinis, ut pot̄ si dicat quod diuersa est persona patris a persona filii, accipiendum est diuersum p̄ distincto. Magis tñ cauēdū est nō diuersitatis i diuinis, quā disse-

rentiæ, quia diuersitas magis pertinet ad essentialē diuisionem. Nam qualiscunq̄ formarū multitudo, facit differentiam: diuersitas autem s̄m solū per formas substantialis.

AD TERTIUM dicendum, quod licet in diuinis nō sit accidēs, est tñ ibi relatio, cuius oppositio distinctionē facit in diuinis, non aut diuersitatem.

AD IIII. dicendū, q̄ licet in diuinis nō sit proprie loquendo diuisione, est tamen ibi distinctio per relationes, quæ sufficit ad numerum personarū.

AD IIIII. dicendum, q̄ filius est idem Deus cū patre: non tamen potest dici quod pater se Deum genuerit, filium generando, quia ly se, cum sit reci procum, refert idē suppositum: pater autem & filius sunt duo supposita in diuinis.

ARTICVLVS IX.

Utrum in diuinis sint tres persone tantum, an plures uel pauciores.

NONO quæritur, utrum in diuinis sint tres persone tñ, an plures uel pauciores. Et v̄ quod plures, dicit enim Aug. in lib. contra Maximinum, Filius non genuit creatorem: neque enim non potuit, sed non oportuit. In diuinis autem nō differt esse, & posse, quia nec in aliquibus sempiternis s̄m Philo. in tertio Pyti. ergo filius genuit alium filium, & sic sunt duo filij in diuinis, & per consequēs plures personæ quam tres. Sed diceretur quod hoc quod dicit. Neque non potuit, exponendum est, id est, non ex impotentia fuit.

¶ 2 Sed cōtra, vnicuique supposito alicuius nature cōuenit actus nature illius, nisi propter eius impotentiam. Generatio autem est actus ad perfectionē nature diuine ptinens, alioquin nō conueniret patri, in quo nō est, nisi quod p̄fectionis est. Si ergo filii nō gnerat alium filium, hoc erit: ex impotētia ei⁹.

¶ 3 Præ. Si filius nō pot̄ generare, pot̄ autē generari, hēt ergo potentia ut generetur, non potentia ut generet: aliud autē est generare, & aliud generari. Cum ergo potētia distigant penes obiecta, nō erit eadē potētia patris & filij, quod est hereticum.

¶ 4 Præ. Actio & passio in his quæ agunt & patiuntur, reducuntur ad diuersa principia: nā agit aliqd per rationem formæ in rebus creatis, patitur uero ratione materie: generare autem & generari significantur per modū actionis & passionis, ergo oportet quod ad diuersa principia referantur. Et sic non potest esse vna potentia qua pater generat, & qua filius generatur. Sed diceretur quod est eadem potentia, in quantum utraque radicatur in essentia diuina, quæ una est patris & filii.

¶ 5 Sed contra, Potentia calefaciendi & desiccandi radicantur in uno subiecto, si igne: nec tamen est vna & eadem potentia. alia n. qualitas est calor, qui est principium calefaciendi, & alia siccitas, quæ est principium desiccandi. ergo vnitas diuina essētie nō sufficit ad hoc, quod sit eadem potentia qua pater generat & filius generatur.

¶ 6 Præ. Omnis sapiens & intelligens, ex sua sapientia aliquam conceptionē habet: sed filius est sapiēs & intelligens, sicut & pater. ergo habet aliquā conceptionem. Conceptio autē patris est uerbū quod est filius. ergo filius etiam habet alium filium. Sed diceretur quod uerbum dī in diuinis non solum personaliter, sed essentialiter: & sic uerbum essentialiter dictum potest esse conceptio filii.

¶ 7 Sed cōtra, uerbum dicit speciem conceptā ordinatam